

M. ZİYA AĞAOĞULLARI'NIN OSMANLI DÜKKAN KARTLARI KOLEKSİYONU

Mert SANDALCI

İkinci buluşmamızda, eminim çoğumuzun yeni tanışacağı, oldukça nadir tesadüf ettiğimiz bir ephemera malzemesini, dükkan kartlarını tanıtacağım.

Değişik konularda araştırma yapan, koleksiyon üreten kişilere son derece yararlı bilgileri ihtiva eden bu kartları incelediğimizde öncelikle ticarethanenin yerini, ve sahibini öğreniyoruz. Bu tür kartlarda çoğu kez sadece bir adresten öteye, Osmanlı Bankasının karşısında, Mısır çarşısının girişinde, gibi tariflerle de karşılaşırız. Böylelikle kimi kez küçük ölçekli bir ticarethane, büyük ölçekli bir müessese ya da önemli bir yapının çevresi hakkında da bize bir fikir verebilmektedir. Bu özelliği ile çok sayıda araştırmacı için ilginç bir kaynaktır. Ayrıca bazı kartlarda verilen tesis tarihleri, ve muamele görmüş olanları üzerindeki tarihler ile, bilgilerimizi daha yerli yerine oturtmak mümkün olmaktadır.

Dükkan kartları, dükkanda satılan mallar ile ilgili bilgiler de içerdiği için ticaret tarihimize ışık tutarlar. Nelerin ithal edildiğini, nelerin zorlukla bulunduğu, Anadolu'nun ya da genel mânâda Osmanlı topraklarının nerelerinde neler üretildiğini de bu kartlardan öğrenebiliriz. Örneğin bir kart üzerinde rastladığımız Müessesemizde Trabzon'un Kserna şifalı suları bulunmaktadır, ifadesi... Trabzon'daki bu maden suyunun 1910'larda İstanbul'da bulunması başlı başına bir olay değil midir?

Dükkan kartları, dönemlerinin grafik sanatları için de mükemmel örnekler içerirler. Klasik, Art-Nouveau, gibi farklı çizgileri Osmanlı matbaacıları Avrupalı meslekdaşları ile eş zamanda yaşamışlar, dolayısı ile bu tarz grafik sanatları ülkemize Avrupa'yla aynı yıllarda girmiş, bütün özellikleri ile de kullanılmışlardır.

Önemli bir ayrıntı, bugüne kadar tesadüf ettiğimiz bu albenili kartların % 99'a varan oranlarda gayrimüslim ticaret erbabı tarafından benimsenmiş olmasıdır. Müslüman tüccarlar ne hikmetse bu tür kartlara rağbet etmemişlerdir. Burada en büyük etken tahminimce ticaret yapan müslüman sayısının azlığıdır. Ayrıca, müslüman Türk tüccarlar, Türk motifleri içeren çalışmalara da rağbet etmemişler, bu tür şatafatlı bir reklam malzemesini kullanmak lüzumunu hissetmemişlerdir. Dolayısıyla, bu materyallerde kendimize has Osmanlı ya da Türk çizgilerine rastlamak mümkün olmamıştır.

Bugün dükkan kartları konusunda camiamız içinde Ziya Aġaoġulları ve Hakan Akçaoġlu'nun elinde bir miktar malzeme toplanmıştır. Ancak gerçek manada koleksiyon hüviyetini alması için sayıca artmaları ve araştırmalarının yapılması gerekmektedir.

şimdi Ziya Aġaoġullarının koleksiyonundan seçtiġimiz 4 güzel örneġi tanıtalım.

ALEKSANDR NOMİDİS

Galata, Osmanlı Bankası karşısında At ve Araba takımları maġazası, İliġinç deġil mi? Galata, Bankalar Caddesi dendiġinde büyük banka binaları, şehrin o dönemde Beyoġlu ile birlikte en Avrupai yapılarının bulunduġu sokaklar hâlâ süregelen ihtişamlı binalar ve her zaman gölgeli, kasvetli bir cadde...

Vee...

At ve araba takımları maġazası...

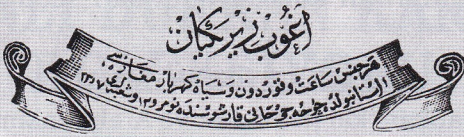

Yaşı 40'lara gelenler için dahi, İstanbul'da at arabası tamir ve yapım dükkanlarını hayal etmek zor olacaktır... Ama benim gibi yazılarınızı Erenköy'de geçirdiyseniz, şanslısınız. Kadıköy yakasında 1970'lere kadar süregelen at arabacılığı ve faytonculuk mesleġinin icrası sırasında, İstasyon Caddesi, Kadıköy yakasındaki faytonların onarıldığı bir semtti. Ben o kokuyu ve o ortamı Erenköy'de tadan mutlu azınlıktanım.

Yaşayan Bankalar Caddesi, Merkez Bankası karşısı, at ve araba takımları maġazası hayal etmek imkansız gibi. Ama nostaljiyi yaşamak bence hem şans hem de ilim işi. Bu ilmin temel taşları ise izlediġiniz materyallerde gizli.

AGOP ZEREKIAN

Her cins saat ve kordon vesaire, Kehribar mağazası,
İstanbul Çuhacı Hanı karşısında No: 13 ve şubeleri 7 ve 22

دépôt d'Horlogerie
Bijouterie
Chaines d'Or en tous Genres
et KEHRIBAR noir

AGOP S. ZIREKIAN
En face de Tchouhadji Han № 13
Succursales № 7 et 22
CONSTANTINOPLE

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΩΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ
Κεχρησμένων Ἀλυσσων
Πώλησις Χονδρικῶς κ. Διαδικῶς

ΑΓΓΟΠ Σ. ΖΙΡΕΚΙΑΝ
Ἀπέναντι Τσουχατζή Χάν Ἀρ. 13
Ἐγκαταστήματα 7 καὶ 22
ΚΩΝΣΤ/ΝΟΠΟΛΙΣ

ბი უბი ზერეკიანი უსუბი სტუაყ

ბი უბი ზერეკიანი უსუბი სტუაყ

ՅԱԿՈՒՐ Ա. ԶԻՐԷԲԵԱՆ

4. Պոլիս - Չոխաճի Խանին դեմ, Թիւ. 13. Մանսահլերն՝ Թիւ. 7 եւ 22

Impr. V. H. Der-Nersessian, Stamboul.

Nefis bir köstekli saat ve 4 lisandan tanıtım, 1913 yılında kullanılmış. Saatin markasını merak etmemek elde değil ancak o da saatten anlayanların işi olsa gerek...

YANI K. GALANOUDIS VE STAMATIS NIKOLAIDIS

Κ. Ν. ΓΑΛΑΝΟΥΔΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΑΠΟΘΕΚΗ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ
EN ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΓΑΛΑΝΟΥΔΗΣ ΚΑΙ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Οδοϋ Σουλταν Χαμμαν Νο 21
Κατάστημα του Μεγάλου Λαζο Σαβούλ Χαν

JEAN K. GALANOUDIS
STAMATIS NIKOLAÏDIS
CONSTANTINOPLE
Rue Sultan Hamam N°21
ou dessous de Beyouk Achir Effenditlan

ק. נ. גאלאנוודיש קאי סטאמאטיש ניקולאידיש
קונסטאנטינופול
קאלאז'ה סולטאן חאמאם
נו' 21 אשיר אישינוי חאן

Her nevi kundura mağazası
Sultanhamam, Aşir Efendi Hanı altında 21 numarada
Klasik süslemeler nefis bir grafik işçiliği, bunun yanı sıra 1900'lerin
başında çizme ve ayakkabı örnekleri, Türkçe, Fransızca, İbranice ve Yunanca
kullanılmış, Ermenice'ye yer verilmemiştir.

LEON J. FRIEDMANN

Sultanhamam, Hacopulo Han 8 numarada

İhtişamlı süslemeleri bir yana, Maison Friedmann'da neler yok ki. Her nevi ayna, yıldız çita ve çubuk malzemesi, bronz ve demir karyola çeşitleri, ceviz konsol çeşitleri, her çeşit, her nevi masalar, komodinler, her çeşit sandalyeler, mermer büfeler, Sedeften mamul Fransız işi saksılıklar, Lavabolar, Bina ve dükkan dekorasyon malzemeleri...

İşte 4 adet dükkan kartı, Bankalar Caddesinde Merkez Bankasının karşısında bir soluklanın başınızı çevirin, Yazar Çetin Altan'ın hâlâ değişmediğini iddia ettiği Erenköy'ün İstasyon Caddesindeki at arabalarını, onların kokusunu sindirin içinize, sonra hayal edin, Nomidis ustanın koşum takımlarını... Oturtun yerli yerine, şimdi gerçek nostaljiyi yaşıyorsunuz. Bu yaşamayanların bol keseden attığı, iç boğan, kanıksanmış pembe nostaljiye benzemez. Gerçekçi bir hayaldir, yaşamasını bilene...

Sultanhamam'da ıslıl ıslıl Friedmann mağazası, Yani ustanın çizme ve kundura mağazası...

Mahmutpaşa yokuşunun başındadır hâlâ Çuhacı Han, Kapalıçarşı ile Nur-u Osmaniye Camii'nin birleştiği noktadan Mahmutpaşa'ya doğru bakın,

Agop Efendinin Kehribar Mağazasını bir yerlere koyun... Asfaltları sökün, yosunlaşmış kaygan Arnavut kaldırım sokakları canlandırın gözünüzde.

Yanlış sesler hayal etmemek için sanki kepenkler yeni açılıyormuşçasına, sabah saatini seçin benden size tavsiye....

Şimdi,

Sesinizi duyar gibiyim, Mert kardeş, biz bu 4 kartı sayende yaşadık gerisini nerde bulacağız diyorsunuz. Ama dergimizin 1. sayısının 31. sayfasını hatırlayın, ne yapmanız gerektiğini biliyorsunuz.

Ufak bir duayı son söz olarak söylemek istiyorum,

Allahım, Toplayanlar bir gün kitabını bastığında bu duyguları yaşamak için geç kalmış olmayız İnşaallah...